Kaldırılan Hücre Cezasının Zararı

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Genel Kurul	02.04.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2021/40650	Anayasa 26, Anayasa 40, 5275 s. K. 44, 4675 s. K. 6, CMK 141

ÖZET

Dilekçedeki ifadeler nedeniyle verilen ve infaz edildikten 13 yıl sonra iptal edilen hücre cezasının zararını giderecek etkili yol bulunmadığından ifade özgürlüğüyle bağlantılı etkili başvuru hakkı ihlal edildi; 40.000 TL manevi tazminat verildi, karar TBMM'ye bildirildi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/kaldirilan-hucre-cezasi-zarar-etkili-basvuru-aym-2021-40650/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ GENEL KURUL KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/40650)

Karar Tarihi: 2/4/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 22/10/2026 - 33408

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, infaz edildikten uzun süre sonra kaldırılan disiplin cezasından dolayı meydana gelen maddi ve manevi zararların giderilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/8/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden görüş yazısı istenmiş, Genel Müdürlük görüşünü bildirmiştir.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Disiplin Cezasına İlişkin Arka Plan Bilgisi

7. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Tekirdağ 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlüyken Bakanlığa hitaben bir dilekçe yazmıştır. Yazdığı dilekçede terör örgütü kurucusu hakkında "Sayın ..." şeklinde ifadelerin yer alması nedeniyle hakkında Ceza İnfaz Kurumu tarafından 18/12/2007 tarihinde disiplin soruşturması başlatılmıştır. Yapılan soruşturma neticesinde Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının 31/12/2007 tarihli kararıyla, suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yaptığı gerekçesiyle başvurucunun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince 12 gün hücreye koyma disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. [Derleme notu: kişi adı derlemeye alınmamıştır.]

8. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına karşı şikâyette bulunmuş; şikâyeti inceleyen Tekirdağ İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 21/2/2008 tarihinde başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Başvurucu, söz konusu karara itiraz etmemiştir. Ret kararına yönelik bir itiraz olmadığından İnfaz Hâkimliği 21/3/2008 tarihinde hücre cezasının onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurucunun kesinleşen 12 günlük hücreye koyma disiplin cezası 21/7/2008-2/8/2008 tarihleri arasında infaz edilmiştir.

B. Başvuruya İlişkin Olay ve Olgular

10. Başvurucuyla aynı eylem nedeniyle ve aynı dosya üzerinden disiplin cezası alan diğer bir hükümlü İnfaz Hâkimliğinden disiplin cezasının yeniden incelenerek kaldırılmasını talep etmiştir. İnfaz Hâkimliğinin 26/4/2018 tarihinde ret kararı vermesi üzerine hükümlünün 26/6/2018 tarihli talebiyle Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına bozma yoluna gidilmiş ve Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 5/3/2021 tarihli kararıyla İnfaz Hâkimliğinin 21/2/2008 tarihli kararının bozulmasına karar verilmiştir.

11. İnfaz Hâkimliği, kanun yararına bozma kararı sonucu Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan ihbar üzerine dosyayı yeniden ele almış ve 2/7/2021 tarihinde kanun yararına bozma ilamına uyarak başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının iptaline karar vermiştir.

12. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; dilekçesinde İnfaz Hâkimliğinin eksik karar verdiğini, hakkındaki disiplin cezası kaldırılmasına karşın söz konusu disiplin cezasının infazı nedeniyle birçok hak kaybına uğradığını, bunların telafi edilmediğini belirtmiştir. İtirazı inceleyen

Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 2/8/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 13/8/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 5275 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları" başlıklı 37. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, (...) yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır."

15. 5275 sayılı Kanun'un "Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması" başlıklı 48. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir: "(3) Disiplin cezalarının infazı; a) Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasının infazına, infaz hâkiminin onayı ile başlanır. Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasına ilişkin diğer hükümler saklı kalmak üzere, kesinleşen disiplin cezalarının infazına derhâl başlanır. Birden fazla disiplin cezası verilmiş olması hâlinde, bu cezalar kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilir. Bir cezanın infazı tamamlanmadan diğerinin infazına başlanmaz. (4) İnfaz edildiği tarihten itibaren disiplin cezasının kaldırılmasında ve iyi hâlin kazanılmasında aşağıda belirtilen süreler esas alınır; ... f) Hücreye koyma cezası 44 üncü maddenin ikinci fıkrasındaki hâllerde altı ay, üçüncü fıkrasındaki hâllerde bir yıl,"

16. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" başlıklı 4. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir: "İnfaz hâkimliklerinin görevleri şunlardır: 1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak. 2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahedeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak 3. Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak"

17. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin olay tarihindeki ilgili kısmı şöyledir: "Şikâyet başvurusu, 5 inci maddede yazılı sürenin geçmesinden sonra veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa infaz hâkimi, başvuru dilekçesini esasa girmeden reddeder; şikâyet başvurusu başka bir yargı merciinin görevi içerisinde ise o mercie gönderir. Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya

üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında re'sen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir. İnfaz hâkimi, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütür ve kararını verir. İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren iki hafta içinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kanunlarda infaz hâkiminin onayına tabi olduğu belirtilen hususlarda da bu hüküm uygulanır. İtiraz, infaz hakimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine (...) yapılır."

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında; a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan, c) Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan, d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen, e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen, f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan, g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan, h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen, i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen, j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen, k) (Ek: 11/4/2013-6459/17 md.) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan, Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler. ... (3) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir. ..."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" başlıklı 142. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir. (2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır. (3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir. ... (6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve

tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hâkimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir. ... (8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır. ..."

20. 29/3/1984 tarihli ve 2992 sayılı mülga Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un "Görev" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Adalet Bakanlığının görevleri şunlardır: a) Kanunlarda kurulması öngörülen mahkemeleri açmak ve teşkilatlandırmak, ceza infaz ve ıslah kurumları, icra ve iflas daireleri gibi her derece ve türdeki adalet kurumlarını planlamak, kurmak ve idari görevleri yönünden gözetim ve denetimini yapmak ve geliştirmek, ... j) İlgili mevzuat hükümlerine göre infaz ve ıslah işlerini düzenlemek, ..."

21. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "1. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/1 md.) İdari dava türleri şunlardır: a) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 21/9/1995 tarihli ve E.1995/27, K.1995/47 sayılı kararı ile; Yeniden Düzenleme: 8/6/2000 - 4577/5 md.) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları, b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, ... 2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır..."

22. 2577 sayılı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" başlıklı 13. maddesi şöyledir: "İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

2. İlgili Yargı Kararları

23. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 30/1/2017 tarihli ve E.2016/2552, K.2017/160 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "...hükümlünün ... dilekçelerinin, terör örgütü elebaşısı [...] ve terör örgütünü övücü nitelikte ifadeler içermesi nedeniyle terör örgütü propagandası yaptığından bahisle hakkında hücre disiplin cezaları kararı verilmiş ise de, hükümlünün disiplin cezalarına konu eylemleri nedeniyle başlatılan ceza soruşturmaları neticesinde Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği gibi, benzer bir olay sebebiyle Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 2010/8911 esas, 2012/5154 sayılı kararında 'Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçe ile yargı merciilerince yapılan soruşturmalara tepki olarak 'Ben de sayın [...] diyorum ve bu suçu işleyip kendimi ihbar ediyorum' şeklinde kanaatini açıklamaktan ibaret eylemde suç ve suçluyu övme suçunun yasal unsurlarının bulunmadığı' yönünde karar verildiği ayrıca resmi kurumlara gereğinin yapılması için yazılan dilekçelerin aleniyet unsuru taşımadığı bu itibarla eylemlerin terör örgütü propagandası niteliğinde kabul edilemeyeceği gözetilmeksizin itirazın reddi yönünde karar

verilmesinde; II-Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 01/04/2011 tarihli ve 2011/398 değişik iş sayılı kararı ile aynı Mahkemenin 01/04/2011 tarihli ve 2011/399 değişik iş sayılı kararları yönünden yapılan incelemede; 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunun 6/2.maddesine 6008 sayılı Kanunun 5. maddesi ile eklenen 'Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir, infaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.' şeklindeki düzenleme ile 6008 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinde yeralan 'bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş ve infaz hâkimliğinin incelemesinden geçmiş disiplin cezalarına karşı, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yeniden yapılan başvurular, 4675 sayılı Kanunun bu Kanunla değişik 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen usulle karara bağlanır.' şeklindeki hükme nazaran disiplin cezalarının yeniden değerlendirilmesi başvurusu üzerine yapılacak inceleme neticesinde infaz hâkimliğince yeni bir karar verilebileceği, geçici maddede kısıtlayıcı bir düzenleme bulunmaması karşısında hükümlünün yeniden inceleme başvurusunda ancak yeni olgu ve deliller ibraz etmesi koşuluna bağlı olarak disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilebileceğinin kabul edilmesinin yasaya uygun bir yorum olmayacağı cihetle, merciince kesinleşmiş disiplin cezasının ancak yeni delil ve olgu bulunması halinde kaldırılabileceği, infaz hâkimliğince talebin usul yönünden reddine karar verilmesi gerektiğinden bahisle itirazın kabulü yönünde karar tesisinde, İsabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 309. maddesi uyarınca anılan Kararın bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün ...sayılı yazılı istemlerine müsteniden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi ile Dairemize ihbar ve dava evrakı gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü: Kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına göre yerinde görüldüğünden, ...kararlarının 5271 sayılı CMK'nun 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına..."

24. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 15/1/2014 tarihli ve E.2013/26006, K.2014/530 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "...tazminat istemine ilişkin 5271 sayılı CMK'nın 141 ve devamı maddelerinde 'suç soruşturması ve kovuşturması sırasında' gerçekleşen koruma tedbirlerine ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden bu kanun hükümlerine göre tazminat istenebileceği belirtilmekle birlikte, madde metninde bu aykırılıkların tahdidi şekilde sıralandığı, bu kapsamda ceza infaz kurumunda uygulanan disiplin cezasının, infaz aşamasında meydana gelen hukuka aykırılık olup, madde kapsamında bulunmaması nedeniyle reddine ilişkin, davacı adına vasisinin hükme yönelik yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün isteme uygun olarak onanmasına ... karar verildi."

25. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 13/9/2022 tarihli ve E.2021/4504, K.2022/5607 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Davacının Balıkesir Açık Ceza İnfaz Kurumunda mahkum olduğu cezayı infaz ederken Bafra Açık Ceza İnfaz Kurumuna naklinin yapıldığı, Bafra Açık Ceza İnfaz Kurumuna zamanında teslim olamaması nedeniyle 11 gün hücreye koyma cezası aldığı ve hakkında firar suçlamasıyla dava açıldığı, bu davadan beraat ettiği, beraat üzerine hakkında verilen disiplin cezasının kaldırılması talebinde bulunduğu, Balıkesir İnfaz Hakimliğinin disiplin cezasını

kaldırmadığı, bu karara karşı itiraz etmesi üzerine itirazın kabulüne karar verildiği, Balıkesir İnfaz Hakimliğinin bu kararın yok hükmünde olduğu gerekçesi ile kararın değiştirilmesine yer olmadığına dair ek karar verdiği, bu karara da itiraz ettiği ve itirazın reddedildiği, itirazın reddine dair karara karşı Adalet Bakanlığı nezdinde kanun yararına bozma talebinde bulunduğu ve Yargıtay tarafından itirazın reddi kararının bozulduğu, bu kapsamda hakkında verilen disiplin cezasının kaldırılmaması nedeniyle açık cezaevine çıkamadığı, yine 2014 yılında denetimli serbestliğe ayrılması gerekirken bu cezanın kaldırılmaması sebebiyle 2016 yılında denetimli serbestliğe ayrılmak zorunda kaldığı gerekçesi ile 35.000 TL maddi, 35.000 TL manevi tazminat talebine ilişkin söz konusu davada, yerel mahkemece, infaz aşamasında meydana gelen disiplin cezasının koruma tedbiri niteliğinde olmadığı, bu yöndeki hukuka aykırılıklar nedeniyle meydana gelen zararın idari yargının görev alanında kaldığı ve bu mahkemeler önünde tazminat isteminde bulunulabileceği gerekçesi ile davanın reddine hükmedildiği anlaşılmakla; ...11 gün hücreye koyma cezası aldığı, firar suçundan beraat ettiği ancak hakkında verilen disiplin cezasının kaldırılmadığı, bu sebeple açık cezaevine çıkamadığı ve denetimli serbestlik tedbirinden geç faydalandığı gerekçeleri ile tazminat istemine ilişkin davanın gereğinin takdirinin idari yargı görev alanında kaldığı ve bu mahkemeler önünde tazminat isteminde bulunulabileceği gözetilmiş olmasına rağmen, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi,"

26. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 22/5/2019 tarihli ve E.2019/1193, K.2019/3014 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Davacı, 23/7/2016 tarihinde tutuklandığını, tutuklandığı tarihten itibaren 1/3/2018 tarihine kadar 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine göre haftada bir defa kapalı görüş yaptırılması gerekirken ceza infaz kurumunca iki haftada bir defa kapalı görüş yaptırıldığını, bu uygulamaya infaz hakimliği nezdinde itirazda bulunmasına rağmen itirazının reddedildiğini, infaz hakimliği kararına karşı itiraz yasa yoluna başvurması üzerine Ağır Ceza Mahkemesi tarafından infaz hakimliği kararının kaldırılmasına karar verildiğini, fakat bu süre zarfında görüş hakkının kısıtlandığını belirterek manevi tazminat isteminde bulunmuştur. İlk derece mahkemesince; davanın idari yargı merciinde açılması gerektiğinden görev sebebiyle davanın usulden reddine karar verilmiştir. Hükme karşı davacı istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesince; davaya konu olayın idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığı bu itibarla ilk derece mahkemesi kararının yerinde olduğu gerekçesiyle davacının istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b-1 maddesi uyarınca esastan reddine karar verilmiştir. Kararı davacı temyiz etmiştir. Dava konusu uyuşmazlık bakımından görevli mahkemenin belirlenmesinden önce tazminata konu edilen vakıaların idari işlem ve eylemden mi? 5271 sayılı CMK'da düzenlenen koruma tedbirlerinden mi? Yoksa 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun uygulanmasından mı? Kaynaklandığı sorusunun cevaplanması icap eder. Tazminat talebinin dayanağı vakıaların idari işlem ve eylemden kaynaklandığının, bir başka deyişle idarenin hizmet kusuru sebebiyle tazminat istenildiğinin kabulü halinde görevli mahkemenin idare mahkemesi; CMK 141. maddede yaptırımını bulan koruma tedbirleri dolayısıyla istenildiğinin kabulü halinde ise ağır ceza mahkemesi; olacağından şüphe etmemek gerekir. Ancak, ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesinden, yani 5275 ve 4675 sayılı Kanunların uygulanmasından kaynaklı tazminat istekli davaların hangi yargı merciince çözümleneceği kanunlarımızda açık olarak düzenlenmiş değildir. Az yukarıda açıklandığı üzere somut olayda;

davacının, hakkında yürütülen soruşturma dolayısıyla verilen tutukluk tedbirinin infazı sırasında infaz hakimliği kararıyla da onanmak suretiyle kapalı görüş hakkının yasaya aykırı olarak sınırlandırıldığından bahisle manevi tazminat isteğinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, öncelikle ifade edilmelidir ki, hem tutuklama kararının ceza hakimliğince alınması, hem de bu kararın infaz şekline ilişkin sürecin cumhuriyet savcısı ve infaz hakimliğince şekillendirilmesi karşısında davacının tazminat isteğinin, idarenin hizmet kusuruna dayandığını söyleyebilme imkanı yoktur. Her ne kadar cezaevi idaresince yapılan işlemlerin idari işlem ve eylem niteliğinde olduğu ileri sürülebilir ise de bu eylem ve işlemler ceza kararlarının ve koruma tedbirlerinin infazı kapsamında gerçekleştirildiğinden idari işlem ve eylem olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Davacının tazminat isteğinin koruma tedbirlerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına gelince, 5271 sayılı CMK'nun 141. maddesi gereğince, (1) suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;.... (3) Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir. Anılan Kanun'un 142 maddesi uyarınca bu davalar yönünden görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. CMK'nun 141. maddesinin düzenleniş şeklinden görüleceği üzere, koruma tedbirleri nedeniyle tazminat isteğinin kaynağını sadece kararın kendisi veya koruma tedbirinin karara uygun olarak yerine getirilmesi değil, koruma tedbirinin amacı dışında veya taşkın kullanılması (CMK 141/1-g,i,j) gibi, malvarlığına zarar verilmesi (CMK 141/1-j) gibi infaza yönelik işlemler de oluşturmaktadır. Şu durumda, suç soruşturması sırasında ve tutukluluğa ilişkin koruma tedbirinin infazı kapsamında esasen infaz hakimliğince verilen iki haftada bir görüş yaptırılmasına ilişkin işlemin hukuka uygun olduğu kararı nedeniyle maruz kalındığı iddia edilen manevi zararın tazminine yönelik eldeki talep yönünden CMK 141/3 ve 142. maddeler mucibince ağır ceza mahkemesinin görevli olduğunun kabulü iktiza etmektedir. Somut uyuşmazlığın CMK 141 ve 142. maddeleri kapsamında bulunmadığı düşünüldüğünde ise çözümün infaz hukukunun düzenlendiği 5275 ve 4675 sayılı Kanunlar ile usul hukukunun genel ilkelerinde aranması gerekir. İnfaz kanunlarının amacı mahkemelerce verilen ceza ve güvenlik tedbirleri ile tutuklama kararlarının yerine getirilmesidir. Cezanın infazı, cumhuriyet savcısı tarafından izlenir ve denetlenir. (5275 sayılı CGTİHK m.5) İzleme ve denetlemenin anlamı infazın cumhuriyet savcılığı tarafından yürütülmesidir. Yani infaz yetkisi cumhuriyet savcısına aittir. (doktrindeki bir esere atıf) Cezaevi idaresi, infaz işlemlerini cumhuriyet savcısı adına yaparlar. Öte yandan, 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun 1. maddesinde ... şeklinde açıklanmış; yine aynı Kanun'un 4. maddesinde ise, ... gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hakimliğinin görevleri arasında sayılmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 5 ve 4675 sayılı Kanun'un 1 ve 4. maddeleri hükümlerinden anlaşılacağı üzere, ceza ve güvenlik tedbirleri ile tutuklama kararlarının infazının cumhuriyet savcılığı ile infaz hakimliği gözetim ve denetiminde cumhuriyet savcılığı ve infaz hakimliğince alınan kararlar doğrultusunda şekillendiği ve yürütüldüğü açıktır. Mevzuatımızda, cumhuriyet savcılığı ve/veya infaz hakimliği kararlarına uygun olarak yürütülen infaz işlemleri sebebiyle zarar gördüğünü iddia edenlerce açılacak tazminat davaları için hangi mahkemenin/yargı kolunun görevli olacağı düzenlenmiş değildir. Kanun koyucu bu hususta sessiz kaldığına göre sorunun uygulama ile çözümlenmesi gerekir. Bu bağlamda başvurulabilecek en önemli yöntem kıyastır. Maddi ceza hukuku bakımından kıyas hiçbir şekilde kabul edilemez. Ancak

usul hukuku bakımından kıyas caiz, hatta bazı hallerde zorunludur. Koruma tedbirleri nedeniyle mahkemelerce ve cumhuriyet savcılığınca alınan tutuklama, yakalama, arama, elkoyma vs. gibi kararlar ile bu kararların amacına uygun veya uygun olmayan şekilde yerine getirilmesinden kaynaklı tazminat davaları yönünden kanun koyucu ağır ceza mahkemelerinin görevli olmasını benimsediğine (CMK 142) göre yine cumhuriyet savcılığı ve infaz hakimliğinin gözetim ve denetiminde gerçekleştirilen infaz işlemleri sebebiyle açılacak tazminat davaları bakımından da aynı yargı yolunun (ağır ceza mahkemesinin) görevli kabul edilmesi kıyas yöntemine en uygun sonuç olacaktır. Diğer taraftan, bu kabul, 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde sayılan hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, ... gibi işlem veya faaliyetlerin hukuka uygun olup olmadığının denetlenmesi bakımından adli yargının; bu işlem veya faaliyetler sebebiyle açılan tazminat davaları yönünden idari yargının; görevli olduğunun benimsenmesi ile ortaya çıkacak hukuki karmaşanın önüne geçilmesi bakımından usule de uygundur. Açıklanan tüm bu sebeplerle, dava dilekçesinin ağır ceza mahkemesinin görevli olduğu gerekçesi ile usulden reddi gerekirken, derece mahkemelerince yargı yolunun caiz olmaması sebebiyle reddi doğru değildir." [Kararda iki üye muhalif kalmış ve idari yargının görevli olduğu görüşünü dile getirmişlerdir].

27. Danıştay 10. Dairesinin 8/12/2020 tarihli ve E.2015/4441, K.2020/5955 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "... Bu durumda, ... isimli hükümlünün, daha önce karıştığı benzer yaralama olaylarından cezaevi idaresinin bilgisi olduğu, bu yönüyle cezaevi idaresince, hükümlü [...]'e karşı diğer hükümlülerin korunması yönünden gerekli olan tüm tedbir ve önlemlerin alınması gerektiği, bu bağlamda davacının yaralanmasının önlenmesi hususunda davalı idarenin Tüzüğün hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkelere ilişkin 5. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde yer alan '...hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur..' hükmüne riayet edilmeyerek, davalı idarenin yürüttüğü kamu hizmetinin gereği olan gözetim ve koruması altında bulunan hükümlülerin beden bütünlüklerini korumaya yönelik gerekli önlemleri almayarak, yeterli dikkat ve özeni göstermeyerek hizmeti kusurlu işlettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle, İdare Mahkemesince hizmet kusuru esas alınarak ortaya çıkan yaralanma olayı nedeniyle davacının manevi tazminat istemi yönünden uygun bir miktar tazminata hükmedilmesi gerekirken davanın reddi yolunda verilen Mahkeme kararında hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

28. Danıştay 10. Dairesinin 9/1/2023 tarihli ve E.2022/8771, K.2023/5 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Dosyanın incelenmesinden; Sincan 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan davacı tarafından, ceza mahkemelerinde yürütülen yargılamalar neticesinde 18 yıl 19 ay hapis cezasıyla cezalandırıldığı, cezanın infazı sürecinde tarafına disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası verildiği, 3713 sayılı Kanun'un 17. maddesi gereğince verilen hücre hapsi cezaları nedeniyle koşullu salıverilme hakkından yararlandırılmadığı, bu nedenle fazladan beş yıl daha cezaevinde kalacağı, diğer adli hükümlülere aynı olay nedeniyle böyle bir uygulama yapılmadığı, ayrımcılığa uğradığı ileri sürülerek İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 01/02/2021 tarih ve 2009/ 1-3273 sayılı müddetnamenin ve 3713 sayılı Kanun'un 17. maddesi gereğince koşullu salıverilme hakkının elinden alınmasına ilişkin kararın iptaliyle birlikte tahliyesine de karar verilmesi istemiyle bakılmakta olan davanın

açıldığı görülmektedir. Bu durumda, açılan davanın yukarıda aktarılan mevzuat hükümleri gereğince ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülecek davalardan olmadığı ve İdare Mahkemesince incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Öte yandan, davacı tarafından, dava dilekçesinde ileri sürülen taleplerin idari davaya konu olabilecek nitelikte olup olmadığı hususunun idare mahkemesince değerlendirileceği de açıktır."

29. Uyuşmazlık Mahkemesinin 29/11/2021 tarihli ve E.2021/614, K.2021/600 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Olayda, davacı iddiasının, yukarıda hükümlerine yer verilen 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yer alan '...disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasına' ilişkin olup, bu şikayetleri incelemenin ve karara bağlamanın İnfaz Hâkimliği'nin görevinde olduğu düzenlemesine istinaden, bu konulardaki şikayetlere bakmakla adli yargı yerinin görevli olduğu belirlenmiş olup, aynı şikayetten kaynaklanan tazminat istemli davalara da adli yargı yerinde bakılacağı, ancak Mahkememizin adli yargı içerisinde hangi yargı merciinin bu davalara bakmakla görevli olduğu hususunda karar verme yetkisi bulunmadığı gözetildiğinde, bu belirlemenin ilgili yargı kolunun kendi içerisinde yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Etkili başvuru hakkı" başlıklı 13. maddesi şöyledir: "Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

31. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun bir telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolu teoride olduğu kadar pratikte de etkili olmalıdır (AİHM emsal kararları: B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

32. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin etkili bir şekilde mahkemelerce incelenmesini ve öngörülen yolun telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (B. No: 30210/96, § 157; B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35). AİHM, iç hukuktaki düzenlemelerin başvuruculara bu anlamda asgari güvenceleri içerecek şekilde yeterli bir hukuk yolu sunup sunmadığını irdelemektedir (B. No: 11379/03, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Anayasa Mahkemesinin 2/4/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

34. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

35. Anayasa Mahkemesinin emsal başvuru ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğüyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu; bireysel başvuru formunda 2007 yılında Bakanlığa yazdığı bir dilekçedeki ifadeleri nedeniyle disiplin cezası aldığını ve söz konusu cezanın infaz edildiğini ancak sonrasında haksız olduğu anlaşılan disiplin cezasının iptal edildiğini, her ne kadar 12 gün hücreye koyma disiplin cezası kaldırılmış olsa da söz konusu disiplin cezası nedeniyle bir yıl iyi hâlden yoksun bırakma yaptırımı uygulandığını, bu nedenle ceza infaz kurumunda sportif, kültürel ve eğitim faaliyetlerine katılamadığını, tarafına açık görüş yasağı uygulandığını belirtmiştir. Söz konusu hücre hapsi esnasında maddi ve manevi eziyet çektiğini, iletişim haklarının kısıtlandığını, ailesiyle görüşemediğini, sosyal faaliyetlere iştirak edemediğini, mağduriyetinin giderilmediğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde başvurunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğinin değerlendirildiği, idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü zararın idari yargıda açılacak bir tam yargı davasına konu edilmesinin mümkün olduğu, idari işlem veya eylem türleri yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından idari fonksiyona giren her türlü işlem veya eylem sebebiyle oluşan zararın tazmininin idari yargıda açılacak tam yargı davasıyla istenebilmesinin mümkün olduğu, 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yeterli bir yasal zemin oluşturduğu belirtilmiştir.

38. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesi şöyledir: "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla

sınırlanabilir. ... Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

40. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesi şöyledir: "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, bir dilekçede kullandığı ifadeler nedeniyle hukuka aykırı olarak verilen ve infaz edilen bir disiplin cezasının uzun bir süre sonra İnfaz Hâkimliği tarafından kaldırılmasına rağmen bu disiplin cezası nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararlarının giderilmemesi ile bu hususlara ilişkin olarak yaptığı itirazların mahkemelerce değerlendirilmemesidir.

42. Bu itibarla başvurucunun yargı makamlarınca hukuka aykırı olduğu tespit edilen disiplin cezasının infaz edilmesi nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararların tazmin edilmesi istemiyle yaptığı itirazlarına yönelik etkili bir çözüm imkânı sunulmadığına ilişkin şikâyetlerinin Anayasa'nın 26. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Asıl olan, hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda başvurulabilir (emsal başvurular: [2. B.], B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 29; [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 30).

44. Bununla birlikte tüketilmesi gereken başvuru yolları, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarını ifade etmektedir. Ayrıca başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (emsal başvurular: [1. B.], B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28; [GK], B. No: 2014/12166, § 31).

45. Başvuruya konu olayda başvurucu, hakkında uygulanmış disiplin cezasının sonradan kaldırılması üzerine söz konusu disiplin cezasının infazı nedeniyle uğradığı maddi ve manevi

zararlarının giderilmesi yönünden İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde şikâyetlerini ileri sürmüştür. Söz konusu yargı mercilerinin usulüne uygun ve etkili bir başvuru yolu olup olmadığı meselesi, mevcut başvurunun esasına dair yapılacak değerlendirme kapsamında kaldığından başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin inceleme esasla birlikte yapılmalıdır.

46. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile bireylerin kişilik değerlerine yönelen, zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Bunun yanında Anayasa'nın 5. maddesinde bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır (emsal başvurular: B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32; B. No: 2015/3175, 10/10/2019, § 33; B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 35). Bu düzenlemeler ışığında devletin bireylerin ifade özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmeme yükümlülüğü vardır.

48. Söz konusu yükümlülükler, kişilerin ifade özgürlüğünü etkin bir biçimde kullanabilmelerini ve haklarına devam eden saldırıların durdurulmasını sağlayabilmelidir. Ayrıca müdahalenin kaynağı olan işlemler, eylemler veya ihmaller konusunda kişilere etkili bir karşı çıkma ve oluşan zararlarını tazmin edebilme imkânı tanınmalıdır. Bu imkân ise ancak etkili bir başvuru yolunun mevcut olması ile mümkündür (farklı haklar bağlamında bkz. B. No: 2017/34087, § 36; B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 43; B. No: 2017/27957, 9/9/2020, § 43).

49. Anayasa'nın 40. maddesinde Anayasa'da güvence altına alınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkı (etkili başvuru hakkı) güvence altına alınmaktadır. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir ([GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; B. No: 2017/24356, § 44).

50. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının bulunması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yol aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunmalıdır. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun

yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (B. No: 2017/27957, §§ 47, 49). Diğer bir ifadeyle bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahalenin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir ([2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 59-61).

51. Öte yandan somut olayda ihlalin giderilmesi konusunda başarı şansı sunan hukuki yolların tespiti müdahalenin kim tarafından gerçekleştirildiği, müdahalenin devam edip etmediği ve bu hususta özel düzenlemeler öngörülüp öngörülmediğine göre farklılaşabilmektedir. Bu noktada etkili hukuki yolların bulunup bulunmadığının belirlenmesi ve etkili olabilecek hukuk yollarına başvurulması durumunda bu yolun pratikte de etkili şekilde işletilip işletilmediğinin irdelenmesi önem arz etmektedir (B. No: 2017/34087, § 38).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

52. Başvuru konusu olayda başvurucu, uzun bir zaman önce infaz edilen hücreye koyma disiplin cezasının daha sonra İnfaz Hâkimliği tarafından kaldırılmasına karşın bu disiplin cezası nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararlarının tam olarak giderilmediğinden şikâyet etmiştir.

53. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları 5275 sayılı Kanun'un Sekizinci Bölümü'nde düzenlenmiş; bu çerçevede uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; emsal başvuru [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020 § 30).

54. Mevcut olayda da başvurucunun Bakanlığa hitaben yazdığı dilekçedeki ifadeleri nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesi gereğince başvurucu hakkında hücreye koyma disiplin cezası uygulanmıştır. Bununla birlikte söz konusu disiplin cezasının hukuka uygun olmadığı anlaşılmış ve ilgili yargı kararının kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir. Akabinde ise İnfaz Hâkimliği 2/7/2021 tarihli kararında kanun yararına bozma ilamına uyarak disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Başvurucunun bu ceza nedeniyle uğradığı zararlarının giderilmediğine yönelik itirazını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi ise bu hususta herhangi bir değerlendirme yapmaksızın itirazın reddine karar vermiştir (bkz. §§ 10-12).

55. 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinde düzenlenen hücreye koyma cezası; hükümlünün eylemlerinin nitelik ve ağırlığına göre bir günden yirmi güne kadar, açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılmasıdır. Bu hâliyle 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinde düzenlenen hücreye koyma disiplin cezası, disiplin cezaları içindeki en ağır cezadır. Nitekim hükümlüye anılan ceza uygulandığında hükümlü duyusal, fiziksel ve sosyal izolasyona maruz bırakılmaktadır. Hükümlü fiziksel ve sosyal izolasyona tabi tutulacağından disiplin cezasının hükümlü üzerinde olumsuz etki bırakabilmesi ve

ruh sağlığını etkileyebilmesi olası bir durumdur. Bu hâliyle hücreye koyma disiplin cezasının hükümlüler üzerinde maddi ve manevi zararlara yol açması mümkündür.

56. Diğer yandan disiplin cezalarının infaz hukuku bakımından da ciddi sonuçları vardır. Disiplin cezaları nitelikleri ve kanun koyucunun öngördüğü bir kısım düzenleme gereğince hükümlü ve hükümlüye uygulanacak olan infaz rejimi üzerinde birtakım sonuçlar meydana getirmektedir. Örneğin disiplin cezaları açık ceza infaz kurumuna ayrılma, denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme hâlleri bakımından önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Nitekim kanundaki düzenlemeler uyarınca hükümlü, disiplin cezaları infaz edilmedikçe bu imkânlardan faydalanamaz. Yine 5275 sayılı Kanun'un 48. maddesinde de düzenlendiği üzere disiplin cezalarının kaldırılmasından sonra iyi hâlin kazanılmasında bir yıllık süre şartı bulunmaktadır. İyi hâlli olmayan hükümlüler yönünden de söz konusu süre içinde (iyi hâlin kazanılmasına dek) ceza infaz kurumları içindeki sportif ve kültürel faaliyetlere katılmada, iletişim haklarında vb. kısıtlamalara gidilebilmektedir. Görüleceği üzere 5275 sayılı Kanun'un 37. vd. maddeleri uyarınca hükümlülere verilecek disiplin cezalarının -özellikle de hücreye koyma- hükümlünün bizatihi kendisinde ve cezasının infazı üzerinde önemli etkileri bulunmakta olup bir disiplin cezasının hukuka aykırı olması gerekçesiyle iptal edilmesi tek başına hükümlünün söz konusu disiplin cezası nedeniyle geçmişte uğradığı mağduriyetin giderilmesi noktasında yeterli değildir.

57. Başvuruya konu olayda da başvurucu, hücreye koyma disiplin cezası iptal edilmiş olsa da söz konusu disiplin cezasının infazı nedeniyle uğradığı mağduriyetin giderilmediğinden şikâyetçidir. Bu hâliyle mevcut başvuruda öncelikli mesele, başvurucuya verilen disiplin cezasının infaz edildikten sonra hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesi nedeniyle başvurucunun yaşadığı mağduriyetin giderilmesi noktasında infaz hâkimliklerinin makul bir başarı şansı sunabilecek, teoride ve uygulamada etkili bir hukuk yolu olup olmadığının belirlenmesidir.

58. Disiplin cezalarının hem nitelikleri itibarıyla infaza olan etkileri hem de keyfî uygulamaların önüne geçilmesi bakımından yargısal bir denetime tabi olması gerektiği açıktır. Bu bağlamda 5275 sayılı Kanun'un 52. maddesinde hükümlü veya tutuklular hakkında uygulanacak disiplin cezalarına ve tedbirlerine karşı şikâyet ve itiraz durumunda 4675 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı açıkça düzenlenmiştir.

59. İnfaz hâkimliklerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usullerini düzenleyen 4675 sayılı Kanun'un 1. maddesinde; infaz hâkimliklerinin ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemlere veya bunlarla ilgili faaliyetlere ya da Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin olarak verdiği kararlara yönelik şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin olarak hâkim veya mahkeme tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kuruldukları belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 4. maddesinde ise hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliklerinin görevlerinden biri olarak sayılmıştır. Bu bağlamda hükümlü ve tutuklular hakkında verilen disiplin cezalarının hukuka uygunluğunu denetlemek infaz hâkimliklerinin başlıca görevlerinden biridir.

60. Bu kapsamda Kanun'un 5. maddesinde ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlerin kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabileceği hüküm altına alınmıştır. Hükümlü ve tutuklular, haklarında verilen disiplin cezalarının hukuka aykırılığı iddiasıyla ve şikâyet yoluyla infaz hâkimliklerine başvurabilecektir. Mevcut olayda da İnfaz Hâkimliği kanun yararına bozma kararı sonrasında gelen ihbar üzerine başvurucu hakkındaki disiplin cezasına ilişkin kararını yeniden ele almış ve söz konusu disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Bu noktada İnfaz Hâkimliğinin 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince görev ve yetkisi kapsamında bir karar vererek kanuna aykırı disiplin cezasını iptal ettiği görülmüştür.

61. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki disiplin cezasının iptal edilmesi, yukarıda da detaylı bir biçimde açıklandığı üzere söz konusu cezanın infaz edilmesi nedeniyle başvurucunun yaşadığı mağduriyeti tam anlamıyla gidermek konusunda yeterli değildir. Nitekim başvurucu anılan disiplin cezası nedeniyle ilgili kanun ve mevzuat hükümleri gereğince bir yıl iyi hâlden yoksun bırakma yaptırımına uğramış ve ceza infaz kurumunda yararlanması mümkün olan birçok haktan yararlanamamıştır. Bu durumda söz konusu mağduriyetin manevi tazminat, eski hâle getirme vb. gibi yollarla giderilmesi gerektiği açıktır. Ancak 4675 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinde infaz hâkimliklerinin anılan mağduriyeti giderici kararları alabileceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır.

62. Nitekim 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre infaz hâkimliklerinin şikâyet üzerine verebileceği kararlar sınırlı olarak sayılmış olup bunlar, şikâyetin yerinde görülmemesi hâlinde ret, yerinde görülmesi hâlinde ise yapılan işlemin iptali ya da faaliyetin durdurulması veya ertelenmesine yönelik kararlardır. İnfaz hâkimliklerinin kanunda belirtilen bu kararlar haricinde bir karar verme yetkisi yoktur. Bu kapsamda örneğin infaz hâkimliklerinin disiplin cezalarının infazı nedeniyle uğranılan mağduriyeti giderecek şekilde bir manevi tazminata hükmetme yetkisini haiz olduğu ilgili mevzuattan açıkça anlaşılamamaktadır. Uygulamada da infaz hâkimliklerinin disiplin cezaları yönünden cezaların onaylanması, iptali veya kaldırılması haricinde bir karar vermedikleri/veremedikleri görülmektedir.

63. Bu açıklamalar ışığında başvurucunun da iddiasına konu mağduriyeti giderici -özellikle de manevi tazminat konusunda- bir karar verilmesine yönelik olarak infaz hâkimliklerinin gerek teoride gerekse pratikte makul bir başarı şansı sunabilecek ve yeterli giderim sağlamaya elverişli bir hukuk yolu olduğu sonucuna varılamamıştır.

64. 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde görev ve yetki alanı dışında kalan bir karar, işlem veya faaliyete karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulması durumunda infaz hâkimliğince başvuru dilekçesinin esasına girilmeden şikâyetin reddedileceği, şikâyet başvurusu başka bir yargı merciinin görev alanı içinde ise şikâyet dilekçesinin o merciye gönderileceği düzenlenmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere infaz edildikten sonra kaldırılan disiplin cezaları nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararların telafisi yönünden infaz hâkimliklerinin etkili bir hukuk yolu olmadığı görüldüğünden bu aşamadan sonra yapılması gereken, infaz hâkimliği tarafından şikâyet dilekçesinin ilgili mevzuat hükmü gereğince yetkili ve görevli merciye gönderilmesidir. Bunun için

de öncelikle başvurucunun mağduriyetini giderici, teoride ve pratikte etkili bir hukuk yolu bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekir.

65. Bu doğrultuda meseleye ilişkin olarak yukarıda yer verilen bazı yargı makamlarının değerlendirmeleri de gözönüne alındığında öncelikle 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde düzenlenen tazminat davası açma yolunun başvuru konusu olay yönünden etkili bir hukuk yolu olup olmadığına bakılmalıdır. Devletin suçların soruşturulması faaliyeti kapsamında şüpheliler hakkında birtakım tedbirler alarak onları gözetimi altında tuttuğu durumlarda şüphelilerin sonradan ileri sürecekleri şikâyetlerinin olması olağandır. Usul kurallarının yoğun şekilde öngörüldüğü bu özel durumlar yönünden söz konusu şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması da ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir. 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde düzenlenen koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davaları da bu bağlamdaki gerekliliği karşılamaya uygun bir yöntem sunmalıdır (B. No: 2017/24356, § 47).

66. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde düzenlenen tazminat davaları esasen koruma tedbirlerine ilişkin olup suç soruşturması veya kovuşturması sırasında gerçekleşen hukuka aykırı işlem ve eylemler nedeniyle açılacak davalar yönünden öngörülen bir yoldur. Ancak somut olayda olduğu gibi cezaların infazı sırasında verilen disiplin cezaları suç soruşturması ve kovuşturması kapsamında gerçekleşmediği gibi 5271 sayılı Kanun kapsamında bir koruma tedbiri de değildir. Bu hâliyle suç soruşturması veya kovuşturması sırasındaki koruma tedbirleri için öngörülen bir tazminat yolunun cezaların infazı aşamasında verilen disiplin cezaları yönünden gidilebilecek etkili bir hukuk yolu olarak görülmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de emsal başvuru ([2. B.], B. No: 2018/26363, 22/11/2023) kararında; infaz edildikten uzun süre sonra kaldırılan disiplin cezasından dolayı ağır ceza mahkemesinde açılan tazminat davasının esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemiş ve anılan kararda ağır ceza mahkemesinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen tazminat hâllerinin koruma tedbirlerine ilişkin olduğu ve tahdidi olarak sayıldığı, kıyas yoluyla genişletilmesinin mümkün olmadığı ve ceza infaz kurumları tarafından verilen disiplin cezalarına yönelik tazminat hakkı öngörmediği gerekçesiyle davanın esasına girmeden reddine karar vermesini ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görmüştür.

67. Anılan sonuca ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunanlar yönünden de varılabilmektedir. Nitekim ceza infaz kurumlarında tutuklu olarak bulunanlar bakımından yukarıda ifade edilenlerden farklı yorum yapılmasını açıkça mümkün kılan bir mevzuat bulunmamaktadır. Ceza infaz kurumlarında tutuklu da olsa verilen disiplin cezalarının kişi hakkında yapılan soruşturma ve kovuşturmayla ilgili değil ceza infaz kurumlarının disiplin ve güvenliğiyle ilgili olduğu yönündeki hukuki yorumların da temelsiz olduğu söylenemeyecektir.

68. Bu hâliyle disiplin cezalarının infazı nedeniyle uğranılan mağduriyetin giderilmesi için açılacak manevi tazminat davaları yönünden 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde öngörülen tazminat yolunun işletilmesinin de etkili bir hukuk yolu olmadığı değerlendirilmiştir.

69. Diğer yandan 2577 sayılı Kanun gereğince idari yargıda açılacak tam yargı davalarının söz konusu başvuru yönünden etkili bir hukuk yolu olup olmadığına da bakılmalıdır. 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, idari işlem ve eylemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından idari yargıda tam yargı davası açılabileceği belirtilmiştir. Buna göre idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü zararın idari yargıda açılacak bir tam yargı davasına konu edilmesi mümkündür (emsal başvuru [2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 27). Anılan kuralda idari işlem veya eylem türleri yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından idari fonksiyona giren her türlü işlem veya eylem sebebiyle oluşan zararın tazmininin bu kurala dayanılarak idari yargıda açılacak bir tam yargı davasıyla istenebilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır ([2. B.], B. No: 2018/22072, 11/3/2021, § 39), dolayısıyla herhangi bir idari eyleme ilişkin zararın idari yargıda dava konusu edilebilmesi için 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yeterli bir yasal zemin oluşturduğu anlaşılmıştır ([1. B.], B. No: 2017/21761, 22/7/2020, § 39).

70. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi B. No: 2016/14634 sayılı kararında; gözaltı işleminin gerçekleştiği nezarethanelerin yönetim, denetim ve işletilmesinin idare tarafından yürütülen bir kamu hizmeti olduğunu vurgulamış ve nezarethanede tutulma koşullarından dolayı oluşan maddi ve manevi zararların karşılanması bakımından idari yargıda açılacak tam yargı davasını etkili başvuru yolu olarak kabul etmiştir (§§ 17-30). Öte yandan Anayasa Mahkemesi ([GK], B. No: 2016/35468, 15/12/2021) başvurusunda, gözaltında tutulma koşulları nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığından bahisle idari yargıda açılan tam yargı davasında, B. No: 2016/14634 sayılı kararla bağdaşmayacak şekilde görevsizlik kararı verilmesinin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır (§§ 50, 51).

71. Bununla birlikte başvuruya konu olayda cezaların infazı aşamasında gerçekleşen bir eyleme dayalı olarak verilen bir disiplin cezası ve yargısal denetim sonrasında söz konusu cezanın infaz edilmesi nedeniyle ortaya çıkan bir zarar mevcuttur. Bu noktada söz konusu zararın idari işlem ve eylemden mi yoksa 5275 sayılı Kanun ile 4675 sayılı Kanun'un uygulanmasından mı kaynaklı olduğunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Yukarıda da detayları açıklandığı üzere mevcut başvuruya da konu olan hücreye koyma disiplin cezası, cezaların infazı esnasında 5275 sayılı Kanun ile 4675 sayılı Kanun hükümlerine göre verilmektedir. Her ne kadar söz konusu disiplin cezasının ceza infaz kurumlarının kararıyla verildiği ve bu hâliyle idari işlem niteliğinde olduğu düşünülebilirse de söz konusu hücreye koyma disiplin cezasının kesinleşmesinin infaz hâkimliklerinin denetiminde olduğu, infaz hâkimliğinin onayı olmaksızın hücreye koyma disiplin cezasının uygulanmasına başlanamayacağı, ayrıca uygulanması noktasında da infaz şekline ilişkin olarak Cumhuriyet savcılığının ve infaz hâkimliğinin denetim ve gözetiminin bulunduğu hususları bir arada değerlendirildiğinde anılan cezaların infazının idari bir işlem değil yargısal bir işlem olduğu ve 5275 sayılı Kanun'un uygulanmasından kaynaklandığı yönündeki yorumların isabetsiz olduğu söylenememektedir.

72. Kaldı ki Anayasa Mahkemesince yapılan araştırmalarda da bu türden bir idari davaya rastlanmamıştır. Hâl böyleyken 2577 sayılı Kanun gereği idari yargıda açılacak bir tam yargı davasının başvurucunun maddi ve manevi mağduriyetini giderme noktasında yeterli bir giderim sağlamaya elverişli bir hukuk yolu olduğuna dair bir kanaate varılamamıştır.

73. Son olarak Anayasa Mahkemesince başvuru konusuyla bağlantılı yargı kararları incelenerek uygulamada başvuru konusuna ilişkin etkili bir hukuk yolu bulunup bulunmadığı incelenecektir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 15/1/2014 tarihli bir kararında "ceza infaz kurumunda uygulanan disiplin cezasının, infaz aşamasında meydana gelen hukuka aykırılık olup, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında bulunmaması nedeniyle uygulanma olanağı bulunmadığını" belirterek disiplin cezalarına yönelik tazminat istemlerinde 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde düzenlenen tazminat davası yoluna gidilemeyeceğini belirtmiştir (bkz. § 24). Buna karşın Uyuşmazlık Mahkemesi 29/11/2021 tarihli bir kararında "disiplin cezalarına ilişkin şikayetleri incelemenin ve karara bağlamanın İnfaz Hâkimliği'nin görevinde olduğunu, bu konulardaki şikayetlere bakmakla adli yargı yerinin görevli olduğunu, aynı şikayetten kaynaklanan tazminat istemli davalara da adli yargı yerinde bakılacağını, ancak adli yargı içerisinde hangi yargı merciinin bu davalara bakmakla görevli olduğu hususunda karar verme yetkisi bulunmadığını" ve söz konusu davalarda adli yargı yolunun görevli olduğunu belirtmiştir (bkz. § 29).

74. Yine Yargıtay 12. Ceza Dairesi 13/9/2022 tarihli bir kararında "...11 gün hücreye koyma cezası alan ancak hakkında verilen disiplin cezası kaldırılmayan ve bu sebeple açık cezaevine çıkamayan ve denetimli serbestlik tedbirinden geç faydalanan hükümlünün tazminat istemine ilişkin davanın gereğinin takdirinin idari yargı görev alanında kaldığı ve bu mahkemeler önünde tazminat isteminde bulunulabileceğini" belirtmiştir (bkz. § 25). Danıştay 10. Dairesi ise 9/1/2023 tarihli bir kararında "koşullu salıverilme hakkının elinden alınmasına ilişkin kararın iptaliyle birlikte tahliyesine de karar verilmesi istemiyle açılan davada, davanın İdare Mahkemesince incelenmesi gerektiği ancak ileri sürülen taleplerin idari davaya konu olabilecek nitelikte olup olmadığı hususunun idare mahkemesince değerlendirileceği" belirlemesi yaparak koşullu salıverilme ve tahliye gibi infaz hukukuna ilişkin talepler yönünden idari yargının görevli olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (bkz. § 28).

75. Bu kapsamda yukarıda aktarılan yargı kararlarından da anlaşılacağı üzere mevcut olaya benzer şekilde cezaların infazıyla ilgili meselelerde ortaya çıkan hukuka aykırılıklar nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin taleplerin hangi yargı merciinde davaya konu olabileceği hususunda yargı pratiğinde de açık, kesin ve belirgin bir uygulama birliği olmadığı görülmüştür.

76. Yukarıda yer verilen tüm değerlendirmeler ışığında mevcut başvuruda da olduğu gibi cezaların infazı aşamasında gerçekleşen ve hukuka aykırı olarak verilen hücreye koyma gibi disiplin cezalarının infazı nedeniyle mahpusların uğradıkları maddi ve manevi mağduriyetin giderilmesine yönelik, makul bir başarı şansı sunabilecek etkili bir hukuk yolunun mevzuatta açık bir şekilde belirtilmediği gibi yargı pratiği ile de belirlenemediği anlaşılmıştır. Bu kapsamda somut olayda İnfaz Hâkimliğinin ve itiraz makamı olan Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun mağduriyetini gideremediği gibi söz konusu mağduriyeti giderici etkili bir hukuk yolunun da bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Tüm bu nedenlerle bu alanda etkili bir hukuk yolunun ihdası için yasal düzenleme yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

77. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesi ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

78. Başvurucu, ihlalin tespiti ve mağduriyetinin giderilmesi ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

79. Anayasa Mahkemesinin emsal başvuru ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir ([1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

80. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (B. No: 2014/8875, §§ 55, 57).

81. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (B. No: 2014/8875, § 57).

82. İhlal, Anayasa Mahkemesine başvuru yapmadan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yoluna ilişkin kanun hükmünün bulunmamasından kaynaklanabilir. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan konuda kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında bazı hâllerde sadece kanuni düzenleme yapılması ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olmayabilir. Bu durumda ise bireysel başvuru kapsamında mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınması da gerekebilir ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 105).

83. Başvuruya konu olayda da ihlal öncelikle 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde sonrasında ise diğer kanuni düzenlemelerde, başvurucunun mağduriyetini giderecek şekilde bir karar verilmesini düzenleyen açık bir hükmün bulunmamasından, bu kapsamda etkili bir başvuru yolunun açıkça belirtilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun Anayasa'nın 26. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

84. Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde, kuvvetler ayrımının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ancak belli yetki ve görevlerin kullanılmasından ibaret olduğu, erkler arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen yetki ve görevlerini yerine getirerek ifade özgürlüğünün ihlali iddiasıyla ilgili başvuru yapılabilecek etkili bir yolun ihdas edilmesi gerektiği tespitini yapmıştır.

Dolayısıyla kararın bir örneğinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açtığı tespit edilen söz konusu yapısal sorunun çözümü için Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) de bildirilmesi gerekir.

85. Öte yandan yukarıda tespit edilen ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlaline neden olan yapısal sorunun benzer yöndeki başvurular bakımından da hak ihlaline karar verilmesine neden olabileceği açıktır. Oysa anayasal erkler arasındaki iş birliği ilişkisinin de bir gereği olarak yasama organı tarafından söz konusu yapısal sorunun çözüme kavuşturulmasının ve bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla işbu kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört aylık sürenin sonunda yapısal sorunun çözümüne bağlı olarak bu konuda yeni bir değerlendirme yapılmasının uygun olacağı anlaşılmıştır.

86. Bunun yanında ihlalin tespit edilmesi mevcut başvuru bağlamında başvurucunun ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Yapısal sorunun tespiti, ifade özgürlüğüyle ilgili etkili bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle ortaya çıkan zararın giderilmesi sonucunu doğurmamaktadır. Bu nedenle ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya tazminat ödenmesi gerekir. İhlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğü ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesi ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

Ç. Yapısal sorunun çözümü için keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/4/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.